

РЕЦЕНЗИЯ

НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД НА ТЕМА :

„СТРЕС И РАБОТОСПОСОБНОСТ ПРИ

СПЕЦИАЛИСТИ ЗДРАВНИ ГРИЖИ

В БОЛНИЧНАТА ПОМОЩ”

С автор :

РАЛИЦА ИВАЙЛОВА СТОЯНОВА

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор”

Област на висше образование 7 "Здравеопазване и спорт"
Научна специалност "Хигиена /вкл. трудова, комунална, училищна, радиационна
и др./”

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ: ДОЦ. КАТЯ ВАНГЕЛОВА, ДБ

АВТОБИОГРАФИЧНИ ДАННИ

Ралица Стоянова е родена през 1985г. През 2008г завършва Софийски университет “Св. Климент Охридски”, Биологически факултет като бакалавър по молекулярна биология. През 2009г. се дипломира като Еколог – магистър по опазване на природната среда. Провела е национални и международни обучения в областта на здравето и безопасността при работа.

Трудовата ѝ дейност включва работа като експерт еколог и биолог в периода 2009 – 2013г. От 2013г. е експерт, а от 2016г. досега е асистент в Национален Център по Обществено Здраве и Анализи като участва в изследвания, свързани с безопасност и здраве при работа, оценка на професионалните рискови фактори за различни професионални групи, хормонален скрининг, оценка на работоспособността и др.

АКТУАЛНОСТ НА ТЕМАТА:

Дисертационният труд засяга актуалната тема за здравето на медицински специалисти по здравни грижи- медицински сестри, акушерки и лаборанти, които се отличават със специфични трудово-медицински характеристики и рискове на работното място. Недостатъчният брой на тези работещите и голямото психологично напрежение водят до значителен риск за тяхното здраве.

СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД :

Дисертационният труд съдържа 141 страници и е онагледен с 30 фигури и 31 таблици.

Библиографската справка включва литературни и интернет източника общо 170, от които 14 на кирилица.

Направеният литературен обзор показва осведомеността на дисертанта по разглеждания проблем. В него се разглеждат : Модели на професионалния стрес; Психосоциални рискове на работното място; - Професионални рискови фактори в здравеопазването. Представена е подробна биохимична характеристика на стреса като са описани механизмите на стрес-реакцията, биомаркерите на стреса и промените, които настъпват в организма при сменна работа и циркадианни ритми. Развита е и концепцията за работоспособността.

Целта на дисертационния труд е точно и ясно формулирана. Поставените 5 задачи логично следват от целта, като позволяват добро изпълнение на планираното проучване.

Методиката на проучването е добре описана, като коректно са използваните тестове, въпросници и обект на проучване. Подробно са описани използваните методи като са представени всички показатели , използвани за анализа на резултатите .

В Раздел „Резултати” са представени данни от анкетно проучване на представителна група от 1811 специалисти здравни грижи, работещи в 19 болници в град София, което осигурява достоверност на получените резултати. Резултатите са ясно и точно представени и онагледени с подходящи фигури и таблици. Прави впечатление отличното анализиране на голямото количество събрана информация. Извършена е оценка на психосоциалните рискове на работното място и са очертани рисковите фактори за повишаване на емоционалното и физическо изтощение и психосоматичните оплаквания при основни групи специалисти здравни грижи. Предизвикателство са сменната работа, дългите работни часове, работата в условия на недостиг на време, липсата на чувство за безопасност на работното място, емоционалното натоварване от пациенти и близките им. За първи път в България е проследена концентрацията на кортизол в слюнка при медицински сестри от интензивен сектор и отделения по време на дневна и нощна смяна. Данните показват запазване на денонощният ритъм на кортизола, но с по-високи стойности, особено при медицинските сестри в интензивен сектор, потвърждаващи анкетните данни за високи нива на стрес и повишен здравен риск.

За първи път в България е извършана оценка на работоспособността на специалисти здравни грижи с използването на ИР. Данните показват добра работоспособност и относително сигурното ѝ запазване в рамките на две години. Идентифицирани са рискови фактори за влошаване на работоспособността като лоши условия на труд, нощен труд, психично и физическо изтощение, влошено здравно състояние.

Раздел „Дискусия“ е професионално написан и отразява най-важните постижения на труда. В него е направена съпоставка на получените в проучването данни с тези от сходни изследвания у нас в и в чужбина.

ИЗВОДИ:

Въз основа на получените резултати са формулирани 12 извода, които следват логически от поставените задачи.

ПРИНОСИ С НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕН ХАРАКТЕР:

- ✓ Извършена е оценка на психосоциалните рискове на работното място и са очертани рисковите фактори за повишаване на емоционалното и физическо изтощение и психосоматичните оплаквания при основни групи специалисти здравни грижи.
- ✓ За първи път в България е проследена концентрацията на кортизол в слюнка при медицински сестри от интензивен сектор и отделения по време на дневна и нощна смяна и данните потвърждават субективната оценка за високи нива на стрес.
- ✓ За първи път в България е извършана оценка на работоспособността на специалисти здравни грижи с използването на индекс на работоспособност.
- ✓ Установени са определящите работоспособността фактори.

ПРИНОСИ С НАУЧНО-ПРИЛОЖЕН ХАРАКТЕР:

- ✓ Проведено е анкетно проучване на представителна група от 1811 специалисти здравни грижи, работещи в 19 болници в град София, което осигурява достоверност на получените резултати.
- ✓ Данните относно психосоциалните рискове, емоционалното и физическо изтощение, както и техните взаимовръзки при обхванатите професионални групи и видове работни места са база за научно-обосновани мерки за превенция на риска, свързан с психосоциалните рискове, стреса и разпространението на бърнаут синдрома.

- ✓ Данните от анализа на работоспособността дават възможност за диференцирани мерки за подобряване организацията на труда и повишаване на работоспособността при различни професионални групи специалисти здравни грижи и работещи на различни работни места.
- ✓ Разработени са препоръки за ограничаване на риска за здравето на специалисти здравни грижи в болничната помощ.

Публикации: В резултат на дисертационния труд са представени 6 публикации, в 3 от които дисертантът е първи автор.

Научни форуми: Дисертантът е представил резултатите от труда на 5 научни форума.

Нямам критични забележки върху дисертационния труд .

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Актуалността на темата, използването на съвременни научни методи и получените важни практически резултати и значимостта на изводите и приносите на дисертационни труд, ми дават основание убедено да заявя, че разработката на РАЛИЦА ИВАЙЛОВА СТОЯНОВА отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в България за придобиване на научна и образователна степен „доктор”.

Въз основа на горепосоченото, препоръчвам на членовете на научното жури да гласуват положително за присъждане на ОКС „Доктор“ на РАЛИЦА ИВАЙЛОВА СТОЯНОВА .

София, 15.02.2024г.

Проф. д-р Каролина Любомирова, дм